

Specialiștii

Există dramaturgi-radio? (Sau, mai întreg scris, dramaturgi pentru radio?) Dacă e să ne luăm după bibliografie — adică, după faptul (uite — ciudat și supărător — nu-i așa?) că a căuta în librării o antologie de piese radiofonice¹ reprezintă, fără-ndoială, o pierdere de timp și vorbe — ar însemna că nu, Doamne ferește, asemenea dramaturgi „specializați” nu există, că există dramaturgi pur și simplu, care scriu și pentru radio, și că, în genere, scenariul radiofonic e rezultatul unei adaptări după. După o piesă pentru scenă, după un roman, după o năvelă. Mai rar, poate niciodată, un text prim, care prilejuiește — el — adaptări pentru altceva.

Cu toate acestea, lucrurile nu stau chiar așa, și, dacă înlăturăm din fața ochilor vrful de (pre)judecăți bine înfipite, observăm că, de-a lungul anilor, s-au format (și există) dramaturgi-radio, care — chiar dacă, așa cum e firesc, se exercită și pe alte dimensiuni ale teatrului sau literaturii — scriu cu predilecție pentru radio.

Un asemenea scriitor „specializat” se arată a fi Cristian Munteanu, al cărui *Recitindu-l pe Shakespeare* (în regia lui Paul Stratilat și interpretarea foarte cu ritm de azi a Valeriei Seciu și a lui Emil Hossu) atestă (nu întimplător) vocația auditivului. Auzul lui Cristian Munteanu e vizibil. Se simte, vreau să spun, că, cenzurându-și, din voință sau fire, dreptul la imagine, dramaturgul mizează totul pe cartea sunetului, reușind a ne comunica drama prin utilizarea exclusivă a tonurilor, reverberațiilor, zgomotului și, evident, tăcerii.

Cazul Cristian Munteanu (și — mai ales — semnificația acestuia) ne ispitește să așteptăm ca, dintre multele cicluri ale scenei radiofonice, unul, măcar unul, să fie consacrat (azi, când s-au adunat atâtea decenii de experiență) dramaturgilor și dramaturgiei pentru radio.

¹ *Vinzătoarea*: — *Ce-i aia?*

În felul acesta, vom avea prilejul să înțelegem mai bine forța de sugestie a imaginii sonore. În felul acesta, vom avea prilejul să înțelegem mai bine cum, cînd și pînă unde se poate realiza personajul eminent sau chiar exclusiv radiofonic (am în vedere, de pildă, animalele, pe care, orice s-ar zice, dramaturgia nu le poate aduce în chip de erou pe scenă sau la TV).

În sfîrșit, în felul acesta vom avea prilejul să înțelegem, poate pentru întia dată cu adevărat, în ce măsură teatrul radiofonic înseamnă nu numai un mijloc de difuziune, ci și unul de creație.

Deceniul planetei

Cercetînd, ca pentru un sondaj, două săptămîni de teatru radiofonic și căutînd anume textele ce vorbesc despre problematica lumii de pe continente, am constatat că, exceptînd *Monserrat* de Emmanuel Roblès, tranșa de timp ascultată nu ne-a oferit nimic. Or, acest nimic e prea puțin. Fără discuție, *Monserrat* e nu numai o dramă grea, densă, precisă, „politică”, în sensul superior al cuvîntului, și actuală, mereu actuală, ci și una dintre cele mai solide montări ale radioului, meritînd includerea în repertoriul permanent de pe Nufierilor și — cum s-a întîmplat mai săptămînilor trecute — reluarea. Dar, să nu uităm, e vorba de o reluare. De o reluare menită a completa momentul teatral, iar nu de a-l umple în întregime. Dar o reluare elogiabilă numai dacă, pe lîngă ea, sau, mai bine zis, înaintea ei, avem posibilitatea să ascultăm și sunetele noi ale epocii. Sunetele deceniului. „Monserrati” zilei.

Din păcate, acești „Monserrati” ne sînt oferiti, în ultima vreme, cu o inexplicabilă timiditate, ceea ce face, paradoxal, că, între radiourile aflate în viu și nervos contact cu planeta și teatrourile (se poate spune și așa) să notăm o discrepanță ușor înlăturabilă. N-au dispărut piesele despre și pentru ceea ce ne-am obișnuit a numi actualitate. Dimpotrivă. Niciodată, poate, istoria teatrului n-a cunoscut o asemenea aplecare către fenomenul social-politic, precum azi. Niciodată, scenele (și undele radio) n-au fost mai încărcate, ca în acest deceniu al optulea, cu fapte și întrebări născute din dramele și nemaiîntîlnitul dramatism al ceasului. A răsoi repertoriul teatral din Paris sau Londra, Tokio,

München sau Milano, Calcutta, Buenos Aires sau Lisabona echivalează cu citirea unei agende politice. Să enumerăm marile subiecte? Sînt aceleași cu titlurile pe șapte coloane ale gazetelor. De la violență la lupta contra drogurilor, de la singurătatea omului în marile orașe la poluare, de la coșmarul atomic la cumplitele discrepante sociale, de la rasism la crizele familiei, aceste subiecte-problemă, înfățișate în nenumărate spectacole și pe scene fără număr, așteaptă, nerăbdătoare, să fie receptate și acceptate.

Depozitarii

Profilul teatral „Grigore Vasiliu-Birlic”, desenat de Sandu Naumescu, regizat cu densitate și ritm de Dan Puican și prezentat (era să zic interpretat) de marele complice întru umor care i-a fost, lui Birlic, Radu Beligan,

ne-a atras atenția asupra unei spețe teatrale, pe cît de prețioase, pe atît de neștiute sau răuștiute: am în vedere oamenii (puțini și nespuse de rari) pe care i-aș numi *depozitarii de viață teatrală*. Între aceștia, Sandu Naumescu este unul dintre cei mai devotați, statornici, pătimași și pricepuți. Insoțitor fidel, de vreo patru decenii, a tot ce înseamnă talent sau eveniment teatral, reporterul din vocație Sandu Naumescu a strîns tăcut, în memorie și sertare, o cantitate nesfîrșită de întâmplări și cuvinte, incidente și accidente, păstrîndu-le maniac, ferite de praf și distrugere, pentru a le înfățișa, cu voluptate de colecționar, amatorilor. Cîteva din piesele aflate în sertarele lui Naumescu s-au revărsat, spre plăcerea noastră, în volumul „În lumina rampei” (de ce nu „În penumbra culiselor?”). Altele apar, din cînd în cînd (cam rar, totuși), datorită teatrului radiofonic. Spre profilul „Profilurilor”.

NOTE

Acorduri la „Cîntarea României”

Teatrul Național din București și comitetul sindical al Uzinelor „23 August” au realizat, într-o colaborare strînsă, vrednică de toate elogiile, un amplu spectacol, de înaltă ținută estetică și politică, la care și-au dat concursul artiști ai teatrului, alături de artiști amatori din întreprinderea „23 August”, spectacol conceput și încheat în cadrul Festivalului național „Cîntarea României”.

Prin poezie, muzică, teatru și dans, au fost evocate momente semnificative ale tradiției, istoriei și prezentului nostru, munca și lupta celor ce-au construit și construiesc o viață mai demnă, mai fericită. Au impresionat mai ales corul Uzinelor „23 August” (condus de dirijorul Armand Ghedoian), formația de dans tematic (instruită de Toabă Vasile), apoi, „Ca la Breaza” și „Călușul oltenesc”, interpretate de echipa de dansuri populare a uzinei. De asemenea, demne de re-

ținut au fost: momentul încoronării lui Bogdan din actul al III-lea al piesei Apus de soare de B. Șt. Delavrancea (în rolul lui Ștefan cel Mare, Nicolae Grigore Bălănescu) și montajul literar-muzical intitulat „Epopoea națională”, pe textul lui Haralambie Țugui, și în interpretarea actorilor Naționalului — Elena Sereda, Cațița Ispas, Florina Cercel, Olga Delia Mateescu, Emil Liptac, Traian Stănescu, Răducu Ițcuș și Dorel Iacobescu. Regia spectacolului au semnat-o Victor Moldovan și George Ulmeni.

Teatrul de poezie

În cadrul marelui Festival național „Cîntarea României”, s-a impus atenției recitalul cunoscutului cîntăreț Tudor Gheorghe, dat în sala Teatrului „Ion Creangă”, sub egida a trei instituții: Uniunea Scriitorilor, Comitetul de cultură și educație socialistă al Municipiului București și Biblioteca municipală „Mihail Sadoveanu”.

Recitalul, conceput mozaicat, din valori ale poeziei populare și culte, a demonstrat elevația estetică la care poate ajunge o operă poetică atunci cînd sufletul creatorului este cu adevărat și din plin pătruns și mișcat de sentimentul istoric. Tudor Gheorghe a făcut această demonstrație cu expresivitatea vocii și ghitarei sale, unică, astăzi, la noi.

Cu inteligența interpretativă datorată dublei sale vocații și îndemnării de actor și cîntăreț și vîdînd o egală sensibilitate în rostirea cuvîntului și în redarea liniilor melodice, astfel încît zicerea și melodia își devin, una alteia, simbură și corolar, Tudor Gheorghe a accentuat din nou, cu bogatul lui florilegiu de poezie clasică și contemporană, de vechi cîntec bătrînesc și doină, caracterul specific și statornic de sensibilitate și de ritm care stă la baza felurilor creației, culte sau populare, de autentică valoare, indiferent de varietatea lor tematică.

G. R. M.